

Erasmus Universiteit Rotterdam

Nadruk Verboden

Erasmus School of Economics

Bachelorscriptie

Winstbox

De nieuwe toekomst voor ondernemingswinsten?

Naam: Janwillem den Hollander

Examenummer: 332859

Begeleider: Mr. R.B.N. (Rolph) van Ovest

Plaats: Rotterdam

Datum: 30-07-2013

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1: inleiding en probleemstelling

1.1 Inleiding.....	4
1.2 Probleemstelling.....	5
1.3 Hoofdstukindeling.....	5
1.4 Afbakening.....	6

Hoofdstuk 2: Hoe worden ondernemingswinsten momenteel belast binnen de IB?

2.1 Inleiding.....	7
2.2 Ondernemersfaciliteiten.....	8
2.3 Oudedagsreserve.....	12
2.4 Urencriterium.....	13
2.5 Boxenstructuur.....	13
2.6 Conclusie.....	14

Hoofdstuk 3: De invulling van een winstbox

3.1 Inleiding.....	15
3.2 Wat is een winstbox?.....	15
3.3 Wat wil de overheid bereiken met een winstbox?.....	16
3.4 Rechtsvormneutrale ondernemingswinstbelasting.....	17
3.5 Verschillende varianten van een winstbox.....	20
3.6 Conclusie.....	23

Hoofdstuk 4: Wie komt er in aanmerking voor het regime van de winstbox?

4.1 Inleiding.....	24
4.2 Ondernemers.....	24
4.3 (Overige) Winstgenieters.....	26
4.4 Resultaatgenieters.....	28
4.4.1 Resultaat uit overige werkzaamheid.....	28
4.4.2 Terbeschikkingstelling.....	29

4.5 Conclusie.....	30
--------------------	----

Hoofdstuk 5: Welke problemen zijn er bij het invoeren van de winstbox en zijn daar oplossingen voor te bedenken?

5.1 Inleiding.....	31
5.2 Hypotheekrenteaftrek.....	31
5.3 Premieheffing volksverzekeringen.....	32
5.4 Zelfstandigenaftrek.....	33
5.5 Gebruikelijkloonregeling.....	36
5.6 Vermogensetikettering.....	37
5.7 Conclusie.....	38

Hoofdstuk 6: Conclusie

6.1 Inleiding.....	39
6.2 Conclusie.....	39

Hoofdstuk 1

Inleiding en probleemstelling

1.1 Inleiding

In de huidige wet kennen we twee verschillende heffingssystemen voor het belasten van ondernemingswinsten. Enerzijds worden de ondernemingswinsten van IB-ondernemers belast onder de Wet IB 2001 tegen maximaal het progressieve belastingtarief van 52%. Anderzijds worden de ondernemingswinsten behaald door een lichaam belast volgens de Wet VPB 1969 tegen een vennootschapsbelastingtarief van 25% en wordt dit aangevuld met een box 2 heffing volgens de Wet IB 2001 van 25% over de uitkeringen aan de achterliggende winstgenieters. Deze tarieven zijn zo gesteld dat, in combinatie met de MKB-winstvrijstelling, de gemiddelde belastingdruk tussen de verschillende vormen van belastingheffing zo klein mogelijk is. Dit wordt ook wel het globale evenwicht genoemd. Ondanks dit globale evenwicht, echter, blijft er toch nog een verschil bestaan in de belastingdruk. Voor kleine ondernemingen met relatief kleine winsten is het in de meeste gevallen voordeliger om een onderneming te drijven in de vorm van een IB-onderneming.

Boven een bepaald bedrag aan winst is het echter voordeliger om over te stappen op een lichaam dat belast wordt binnen de vennootschapsbelasting. Dit brengt met zich mee dat ondanks het globale evenwicht de verschillende vormen van belastingheffing nog steeds invloed uitoefenen op de rechtsvormkeuze. Om dit verschil in belastingheffing tegen te gaan, en de rechtsvormkeuze niet meer af te laten hangen van de belastingheffing, is er in het verleden veel gepleit voor een rechtsvormneutrale ondernemingswinstbelasting.¹ Een grote voorstander van een rechtsvormneutrale ondernemingswinstbelasting is Prof. Dr. Peter Essers, zoals in meerdere artikelen van hem te lezen valt.² In de vele artikelen die over de ondernemingswinstbelasting zijn geschreven wordt regelmatig geopperd om een winstbox te introduceren. De winstbox zou een nieuwe vierde box binnen de inkomstenbelasting zijn, bedoeld om ondernemingswinsten van IB-ondernemers in te belasten tegen een (laag)

¹ A.C. Rijkers, O.A. Lubbers (2002) 'Ondernemingswinstbelasting?', *WFR 2002/949*; S.J. Mol-Verver (2008) *De ondernemingswinstbelasting: een zoektocht naar een rechtsvormneutrale wijze van winstbelasting*, SDU: Amersfoort

² P.H.J. Essers (2008) 'De fiscale positieve van de IB-ondernemer; verleden, heden en toekomst', *TFO 2008/147*; P.H.J. Essers, (2011) 'Rechtsvormneutraliteit', *TFO 2011/3*

proportioneel belastingtarief. Deze winstbox zou dan een eerste stap zijn in de richting van een rechtsvormneutrale ondernemingswinstbelasting.

1.2 Probleemstelling

Het vereist vermoedelijk geen uitleg dat bij het invoeren van een nieuwe box binnen de inkomstenbelasting een heleboel komt kijken. In deze scriptie zal ik trachten om op een overzichtelijke, doch bondige manier, stap voor stap te kijken wat voor problemen we tegen komen bij het invoeren van een winstbox. Vervolgens zal ik kijken of voor deze problemen eenvoudig een oplossing te vinden valt. Daarnaast zal ik de verschillende mogelijke invullingen van een winstbox beschrijven en bekritisieren, waarnaar ik de mijns inziens beste invulling zal kiezen. Dit zal leiden tot het antwoord op mijn hoofdvraag:

Wat is de beste invulling van een winstbox en is deze te realiseren zonder dat deze al te grote ongewenste effecten voor de ondernemer in de Inkomstenbelasting met zich mee brengt?

1.3 Hoofdstukindeling

Zoals ik hierboven al heb aangegeven zal ik trachten mijn scriptie zo overzichtelijk mogelijk op te bouwen en daarom zal ik als eerste een overzicht geven van de wijze van belastingheffing over ondernemingswinsten binnen de huidige wet IB 2001. Hierin zullen tevens de ondernemingsfaciliteiten behandeld worden, welke voor een groot gedeelte, of misschien wel allemaal op zullen gaan in het lage winstboxtarief. Als ik eenmaal duidelijk in kaart heb hoe ondernemingswinsten onder het huidige stelsel worden belast zal ik gaan kijken waar ik uiteindelijk naartoe wil met een winstbox. Ik zal in het tweede hoofdstuk een uitleg geven over hoe ik een winstbox voor me zie, wat de doelen van de winstbox zijn, welke verschillende varianten van een winstbox er zijn en wat mijns inziens de beste variant van de winstbox is. Daarnaast zal ik in dat hoofdstuk aansluiting zoeken met de al eerder besproken rechtsvormneutrale ondernemingswinstbelasting. Verder onderzoek ik de toegankelijkheid tot de winstbox en welke inkomensbestanddelen onder de reikwijdte van deze box zullen vallen.

In het derde hoofdstuk zullen alle belastingplichtigen die mogelijk toegang tot de winstbox zouden kunnen krijgen stap voor stap worden belicht en zal ik aangeven waarom deze groepen wel of geen toegang moeten krijgen tot de winstbox. Vervolgens zal ik in het laatste hoofdstuk onderzoeken welke problemen er ontstaan bij het invoeren van een winstbox. Voor deze problemen zal ik dan een oplossing presenteren.

Het is mijn doel dat na het behandelen van deze vier hoofdstukken er een duidelijk beeld is van de invulling van de winstbox, zodat ik een goed oordeel kan geven of het invoeren van een winstbox haalbaar is, of dat er onoplosbare problemen blijven.

1.4 Afbakening

In deze scriptie zal ik mij beperken tot de winstbox in nationaal verband en zal dus geen internationale aspecten aanhalen evenals overgangsregelingen, dit gezien de geringe ruimte die een bachelorscriptie mij biedt. Ik zal mij tevens beperken tot de Inkomstenbelasting en toewerken naar een winstbox waarin louter belastingplichtigen die onder het huidige regime ook onder de Inkomstenbelasting vallen worden belast. Er zal dus geen aansluiting worden gezocht met de Vennootschapsbelasting, wat overigens wel een ininteressant onderwerp zou kunnen zijn voor verder onderzoek.

Hoofdstuk 2

Hoe worden ondernemingswinsten momenteel belast binnen de IB?

2.1 Inleiding

Voordat we kunnen nadenken hoe een winstbox er in de IB uit zou moeten zien, zullen we eerst goed in beeld moeten hebben hoe ondernemingswinsten van IB-ondernemers onder het huidige stelsel worden belast. Binnen de inkomstenbelasting kennen we allerlei ondernemers- en ondernemingsfaciliteiten. De ondernemersfaciliteiten omvatten alle faciliteiten die onder de ondernemersaftrek vallen, te weten de:

- Zelfstandigenaftrek (art. 3.76 Wet IB 2001)
- Aftrek voor speur- en ontwikkelingswerk (art. 3.77 Wet IB 2001)
- Meewerkaftrek (art. 3.78 Wet IB 2001)
- Startersaftrek bij arbeidsongeschiktheid (art. 3.78a Wet IB 2001)
- Stakingsaftrek (art. 3.79 Wet IB 2001)

en de MKB-winstvrijstelling (art. 3.79a Wet IB 2001).

Onder de ondernemingsfaciliteiten vallen de:

- Investeringsaftrek
 - Kleinschaligheidsinvesteringsaftrek (art. 3.41 Wet IB 2001)
 - Energie-investeringsaftrek (art. 3.42 Wet IB 2001)
 - Milieu-investeringsaftrek (art. 3.42a Wet IB 2001)
- Oudedagsreserve (art. 3.67 Wet IB 2001)
- Willekeurige afschrijving
 - Op milieubedrijfsmiddelen (art. 3.31 Wet IB 2001)
 - Op andere aangewezen bedrijfsmiddelen (art. 3.34 Wet IB 2001)

2.2 Ondernemersfaciliteiten

Zelfstandigenaftrek

De zelfstandigenaftrek is in 1983 ingevoerd binnen ons inkomstenbelasting stelsel. Destijds bedroeg de maximale zelfstandigenaftrek 3200 gulden, dit is omgerekend ongeveer 1455 euro. Dit was bij winsten van minder dan 30.000 gulden.³ Het bedrag dat in aftrek genomen mocht worden is tot aan 2012 variabel geweest, afhankelijk van de hoogte van de winst. Des te hoger de winst, des te lager de zelfstandigenaftrek. De zelfstandigenaftrek is voornamelijk ingevoerd met het doel om ondernemers meer te laten consumeren, investeren en reserveren. Op het moment dat bedrijven meer gaan investeren komt er meer werkgelegenheid en dat is gunstig voor de Nederlandse economie. In de loop der jaren is deze aftrek aanzienlijk verhoogd. De reden was voornamelijk om het verschil in belastingdruk onder het VPB regime en het IB regime zo klein mogelijk te houden. Overigens is er al meerdere keren veel kritiek geuit op de zelfstandigenaftrek. Waaronder door Prof. dr. L.G.M. Stevens die betoogt dat de zelfstandigenaftrek niet past in een draagkrachtheffing en overigens ook geen bestaansrecht heeft.⁴ Tot en met 2011 was het hoogste bedrag aan zelfstandigenaftrek dat een ondernemer kon krijgen 9484 euro. Daarna liep het bedrag aan zelfstandigenaftrek af naarmate de winst toenam. De voorwaarden voor de zelfstandigenaftrek was dat de belastingplichtige een ondernemer was, aan het urencriterium voldeed en aan het begin van het kalenderjaar jonger dan 65 jaar was.

Indien een ondernemer wel de leeftijd van 65 jaar heeft bereikt, bestaat sinds 2007 recht op 50% van het bedrag aan zelfstandigenaftrek waar recht op bestaan zou hebben indien die leeftijd nog niet was bereikt.⁵ De startende ondernemer heeft daarbij nog eens recht op een verhoging van de zelfstandigenaftrek met een bedrag van 2.123 euro. Hiervoor moet de startende ondernemer in minimaal 1 van de 5 voorafgaande jaren geen ondernemer zijn geweest en niet meer dan twee maal de zelfstandigenaftrek hebben toegepast. Dit bedrag wordt ook wel de startersaftrek genoemd.

Per 2012 heeft er een belangrijke wijziging plaatsgevonden in de zelfstandigenaftrek. Het variabele tarief is vervangen door een vaste zelfstandigenaftrek ter grootte van 7280 euro. Dit

³ Kamerstukken II 1982/83, 19 743, nrs. 1-3, blz. 6 en nr. 5, blz. 1.

⁴ L.G.M. Stevens, *Inkomstenbelasting 2001*, Kluwer Fiscale Hand- en Studietoeken, p. 465. Deventer: Kluwer 2001

⁵ Kamerstukken II 2006/07, 30 804, nr. 9

zou een eerste stap kunnen zijn richting de invoering van de winstbox. Verderop zal ik hier nog uitgebreid op in gaan.

Aftrek spur- en ontwikkelingswerk

De aftrek voor spur- en ontwikkelingswerk bestaat uit twee tarieven. De ondernemer heeft recht op een aftrek van 12.310 euro indien hij aan de volgende twee vereisten voldoet:

- het urencriterium
- in een kalenderjaar minimaal 500 uur aan werk besteedt dat in een S&O verklaring wordt aangemerkt als spur- en ontwikkelingswerk

De ondernemer heeft recht op een aftrek van 12.310 euro verhoogd met een bedrag van 6.157 euro als hij ook nog voldoet aan de volgende twee criteria:

- in 1 of meer van de 5 voorafgaande jaren geen ondernemer geweest zijn
- in de afgelopen 5 jaren voor niet meer dan 2 jaren een S&O verklaring hebben gekregen

Meewerkaf trek

De meewerkaf trek is een faciliteit in het geval de partner van de ondernemer meewerkt in de onderneming, maar daar geen vergoeding voor krijgt, of in elk geval niet meer dan 5000 euro per jaar. Ook voor de meewerkaf trek gelden er criteria waar door de ondernemer en zijn partner aan voldaan dient te worden. Hieronder staan de drie criteria opgesomd:

- voldoen aan het urencriterium
- de partner van de ondernemer werkt minstens 525 uur in de onderneming zonder dat daar een vergoeding tegenover staat of tegen een vergoeding van ten hoogste 5000 euro per jaar
- de partner van de ondernemer is niet bij in loondienst bij de ondernemer en er is geen sprake van een fictief dienstverband

Indien aan de bovenstaande criteria wordt voldaan krijgt de ondernemer een aftrek naar gelang het aantal uren dat de partner in de onderneming heeft meegewerkt. Voor de percentages van aftrek waar de ondernemer recht op heeft, zie de tabel⁶ hier onder.

Aantal meegewerkte uren (per jaar)	Aftrek
525-875	1.25% van de winst
875-1225	2% van de winst
1225-1750	3% van de winst
1750 of meer	4% van de winst

Het EIM heeft in 2006 een onderzoek gedaan naar de meewerkaftrek. Daar kwam uit voort dat de meewerkaftrek slechts weinig gebruikt wordt en dat er veel alternatieven zijn die gunstiger zijn voor partners. Het EIM adviseerde dan ook om de meewerkaftrek af te schaffen. In 2007 is er dan ook een voorstel gedaan tot afschaffing van de meewerkaftrek⁷, dit is overigens niet gehonoreerd.

Startersaftrek bij arbeidsongeschiktheid

De startersaftrek bij arbeidsongeschiktheid is een aftrek voor startende ondernemers die een arbeidsongeschiktheidsverklaring hebben. Om aanspraak te maken op deze faciliteit moet de ondernemer aan de volgende vereisten voldoen:

- nog niet de leeftijd van 65 jaar hebben bereikt aan het begin van het kalenderjaar;
- ondernemer zijn;
- recht op een arbeidsongeschiktheidsuitkering hebben;
- niet aan het urencriterium van 1225 uur, maar wel aan het verlaagde urencriterium van 800 uur voldoen;
- er was in dit kalenderjaar en in de 5 voorafgaande kalenderjaren geen sprake van een geruisloze terugkeer uit de bv;

⁶http://www.belastingdienst.nl/wps/wcm/connect/bldcontentnl/belastingdienst/zakelijk/winst/inkomstenbelasting/inkomstenbelasting_voor_ondernemers/ondernemersaftrek/meewerkaftrek

⁷ Kamerstukken II 2007/08, 31 206, nr. 2, V-N 2006/48.6 en nr. 3, V-N 2006/48.7

- het ondernemerschap is geen voortzetting van ondernemerschap van voor 1 januari 2007;
- in de 5 jaar voorafgaand aan dit kalenderjaar moet de ondernemer minstens 1 jaar geen ondernemer zijn geweest.

Indien de ondernemer aan alle vereisten voldoet heeft hij recht op de volgende aftrek:

- € 12.000 als hij in de 5 voorafgaande jaren geen gebruik maakte van deze aftrek
- € 8.000 als hij 1 keer in de 5 voorafgaande jaren gebruik maakte van deze aftrek
- € 4.000 als hij 2 keer in de 5 voorafgaande jaren gebruik maakte van deze aftrek

Stakingsaftrek

De stakingsaftrek heeft de ondernemer recht op als hij aan de volgende twee vereisten voldoet:

- winst genieten uit een onderneming
- winst maken met het staken van 1 of meerdere ondernemingen

Indien de ondernemer aan deze voorwaarden voldoet mag hij een bedrag ter grootte van 3.630 euro ten laste van zijn winst brengen, mits deze de stakingswinst niet overschrijdt. Daarbij moet wel opgemerkt worden dat deze aftrek slechts 1 keer in het gehele leven van de ondernemer toegepast mag worden.

MKB-winstvrijstelling

In 2007 heeft de kamer besloten om een MKB-winstvrijstelling in te voeren. De MKB-winstvrijstelling bedroeg destijds 10% van de winst en is tegenwoordig verhoogd tot 12%. De winst uit onderneming wordt als eerst verminderd met de verschillende ondernemers- en ondernemingsfaciliteiten en vervolgens wordt er van de dan resterende winst 12%

vrijgesteld.⁸ De winst die overblijft nadat de MKB-winstvrijstelling er af is gehaald wordt progressief belast in box 1.

Doordat er in 2007 een verlaging van de vennootschapsbelasting plaatsvond moest er, om de belastingdruk voor IB-ondernemers en de belastingdruk voor VPB-ondernemers op ongeveer het zelfde niveau te houden, ook iets gebeuren binnen de inkomstenbelasting. Een algemene tariefverlaging zou ook gevolgen hebben voor niet- ondernemers. De kamer wilde niet de zelfstandigenaftrek nog verder verhogen, omdat die al een behoorlijke omvang had bereikt. Daarbij zag de kamer in een MKB-winstvrijstelling een prima alternatief. Op deze manier wordt het maken van winst nu meer gestimuleerd dan bij een zelfstandigenaftrek.⁹ Aangezien er bij de MKB-winstvrijstelling een vast percentage van de winst wordt vrijgesteld en dus de marginale belastingdruk niet toeneemt naarmate er meer winst gemaakt wordt. Dit in tegenstelling tot een zelfstandigenaftrek waarbij de marginale belastingdruk toeneemt omdat er bij toenemende winst relatief minder winst wordt vrijgesteld.

2.3 Oudedagsreserve

De oudedagsreserve is een reserve die ondernemers mogen opbouwen voor hun oude dag. Jaarlijks mogen zij 12% van de winst storten in deze reserve, tot een maximum van 9.542 euro per jaar. Hierdoor stelt de ondernemer zijn belastingheffing uit, want eerst wordt er een stuk van de winst vrijgesteld die pas bij de uitkering van de oudedagsreserve, of eventuele lijfrentepremie belast is. De ondernemer heeft recht op het storten in een oudedagsreserve als hij aan de volgende vereisten voldoet:

- bij aanvang van het kalenderjaar nog niet de leeftijd van 65 jaar hebben bereikt
- voldoen aan het urencriterium

De overige faciliteiten zoals de willekeurige afschrijving en de investeringsaftrek acht ik niet belangrijk voor deze scriptie, omdat die vermoedelijk blijven bestaan als de winstbox wordt ingevoerd. Ten slotte staan deze faciliteiten al open voor zowel de VPB als de IB, waardoor deze geen afbreuk doen aan het evenwicht tussen de behandeling van VPB- en IB-plichtige ondernemers.

⁸ A.O. Lubbers, G.T.K. Meussen (2010), *Hoofdzaken winst uit onderneming*, Kluwer: Deventer, p. 198.

⁹ Kamerstukken II 2005/06, 30 572, nr. 3, blz. 9.

2.4 Urencriterium

Voor het toevoegen aan de oudedagsreserve en het verkrijgen van de zelfstandigenaftrek en de meewerkaftrek is de ondernemer verplicht aan het urencriterium (art. 3.6 Wet IB 2001) te voldoen. Dit criterium houdt in dat in een kalenderjaar minimaal 1225 uur besteed dient te worden aan werkzaamheden in een of meerdere ondernemingen waaruit de belastingplichtige als ondernemer winst geniet. Daarbij geldt ook nog dat de ondernemer meer dan 50% van zijn verrichte arbeid in “die” ondernemingen moet steken¹⁰ of in minimaal een van de vijf voorgaande kalenderjaren geen ondernemer is geweest. Indien er sprake is van een samenwerkingsverband, kwalificeren voor het urencriterium niet de werkzaamheden die hoofdzakelijk van ondersteunende aard zijn. Er wordt van de inspecteur bij twijfel wel enige soepelheid verwacht, maar waar nu precies de grens ligt zal vaak afhangen van hoe de inspecteur de werkzaamheden in de praktijk beoordeelt. Zelfs Kamervragen van de heren Blok en Elias hebben niet tot een duidelijk antwoord geleid, gezien daar enkel uit voort kwam dat er een versoepeling plaats moest vinden voor de urenverantwoording van de ondernemer en dat de belastingdienst dus de aannemelijkheid van de bestede uren eerder zal moeten accepteren.¹¹

2.5 Boxenstructuur

Sinds 2001 kent de inkomstenbelasting een boxenstructuur. Er zijn 3 boxen te onderscheiden, te weten:

- Box 1 voor inkomen uit werk en woning
- Box 2 voor inkomen uit aanmerkelijk belang
- Box 3 voor inkomen uit sparen en beleggen

Aangezien we ons focussen op de IB-ondernemer kan ik mij richten op box 1. De Inkomstenbelasting kent een vaste rangorde. Dit houdt volgens artikel 2.14 Wet IB 2001 in dat als een inkomstenbestanddeel al in een box is belast, het in beginsel niet nog eens in een andere box belast kan worden.¹² Met uitzondering van de taxcredit van artikel 4.53 jo 2.11a Wet IB 2001. Daarbij geldt dat box 1 voorrang heeft op box 2 en dat box 2 voorrang heeft op box 3. Doordat we binnen de inkomstenbelasting een gesloten boxenstelsel kennen, kan er

¹⁰ Dit wordt ook wel het grotendeelscriterium genoemd.

¹¹ Brief Minister van Financiën van 8 april 2010, nr. DGB 2010/1945U, V-N 2010/18.23.

¹² L.G.M. Stevens (2009), *Elementair belastingrecht voor economen en bedrijfsjuristen*, Kluwer: Deventer, p. 96.

geen verliesverrekening¹³ plaatsvinden tussen de verschillende boxen.¹⁴ Verderop in mijn scriptie zal ik enkele problemen toelichten die veroorzaakt worden door dit gesloten boxenstelsel. Hier valt te denken aan bijvoorbeeld het ter beschikking stellen van vermogensbestanddelen, maar ook aan het aftrekken van de hypotheekrente.

Het inkomstenbelasting tarief in box 1 is progressief. Dit houdt in dat het tarief stijgt naar mate het inkomen stijgt. Het is opgebouwd uit een viertal schijven¹⁵. De schijven zijn terug te vinden in artikel 2.10 en artikel 2.10a van de Wet IB 2001.

Door deze erg progressieve structuur van vooral schijven 2 en 3 zie je duidelijk terugkomen dat de inkomstenbelasting het karakter heeft van een draagkrachtheffing.¹⁶ De sterkste schouders dragen de zwaarste lasten.

2.6 Conclusie

In dit hoofdstuk heb ik beschreven hoe er nu wordt geheven over ondernemingswinsten. Hierbij heb ik besproken welke ondernemersfaciliteiten er zijn en aan welke criteria een ondernemer moet voldoen om aanspraak te maken op deze faciliteiten. Een van de belangrijke criteria is het urencriterium. Dit criterium is een van de vereisten voor de zelfstandigenaftrek, aftrek voor speur & ontwikkelingswerk, meewerkaftrek, startersaftrek bij arbeidsongeschiktheid en de oudedagsreserve. In hoofdstuk drie zal besproken worden waarom ik voorstander ben van het afschaffen van dit criterium.

¹³ Met uitzondering van de taxcredit van 4.53 jo 2.11a IB

¹⁴ L.W. van der Tholen (2004), *Landbouw en Fiscus*, Kluwer: Deventer, p. 27

¹⁵ Ik noem hier alleen het belastingtarief en niet het gecombineerde tarief van IB en PH, zie hieronder. (tarief 2011)

¹⁶ L.W. Sillevius, M.L.M. Kempen, G.W.B. van Westen (2009), *Cursus belastingrecht studenteneditie 2009-2010 Inkomstenbelasting*, Kluwer: Deventer, p. 16.

Hoofdstuk 3

De invulling van een winstbox

3.1 Inleiding

Aan de hand van de doelstellingen van de winstbox in combinatie met de verschillende varianten die in de literatuur naar voren zijn gekomen, ga ik proberen te bepalen welke variant van de winstbox mijns inziens het beste te realiseren valt. Hierbij zal ik letten op de mogelijke problemen die gepaard gaan met het invoeren van de verschillende varianten. Tevens zal ik kijken of we met de verschillende varianten aansluiten met de doelstellingen van de winstbox. Maar om te beginnen zal ik eerst beschrijven wat mijn definitie van een winstbox is.

3.2 Wat is een winstbox?

Het inkomen uit werk en woning wordt belast in de eerste box, in de tweede box wordt het inkomen uit aanmerkelijk belang betrokken en in box drie het inkomen uit sparen en beleggen. Winst uit onderneming en resultaat uit overige werkzaamheid worden momenteel dus belast in de eerste box. Met de invoering van een winstbox is het de bedoeling dat winst uit onderneming onder een nieuw te vormen vierde box zal gaan vallen. Wie er precies tot de winstbox zal gaan behoren en welke inkomensbestanddelen belast zullen worden zal nader uitgewerkt worden in hoofdstuk drie. In de literatuur is nog nergens te lezen wat precies de definitie is van de winstbox. Dit komt mede doordat er meerdere varianten zijn geopperd door verschillenden schrijvers. De literatuur brengt de winstbox vaak in verband met een rechtsvormneutrale ondernemingswinstbelasting. Wat dit precies inhoudt zal besproken worden in hoofdstuk 2.2 hieronder. Omdat ik mij richt op de winstbox binnen de inkomstenbelasting, zal ik bij de behandeling van de winstbox rechtspersonen buiten beschouwing laten en me louter richten op de IB-ondernemers. Hoewel het echter ook een optie is om alle winsten, zowel die van de IB-ondernemers als die van lichamen binnen een aparte box te belasten, zal ik dit idee laten varen, omdat dit mijns inziens een stap te ver is. In mijn definitie van een winstbox zoals ik die verder in dit stuk zal gebruiken bedoel ik een box die enkel bedoeld is voor het belasten van ondernemingswinsten binnen de IB.

3.3 Wat wil de overheid bereiken met een winstbox?

De ondernemersfaciliteiten zoals die nu in de IB gelden, leiden bij de IB-ondernemers tot administratieve rompslomp. Ondernemers zien niet vrij eenvoudig wat ze na toepassing van alle faciliteiten aan winst wordt overgehouden. Alle regels omtrent de ondernemersfaciliteiten leiden daarnaast tot grote nalevings- en uitvoeringslast voor zowel de ondernemer als de belastingdienst.¹⁷

Als we al die faciliteiten zouden omzetten in een geïntegreerde faciliteit zou dit veel administratieve last wegnemen bij de ondernemer. Daarnaast kan het de doorgroei van ondernemingen bevorderen omdat de faciliteiten die we nu kennen binnen de IB vooral voordelig zijn bij kleine ondernemingen en grotere ondernemingen te maken krijgen met een hogere marginale belastingdruk. Vanuit dit oogpunt zou een winstbox een aantrekkelijk idee zijn. Dit omdat alle ondernemersfaciliteiten geïntegreerd worden en er een lager en meer proportioneel tarief gehanteerd zou kunnen worden.

Een winstbox verlaagt in beginsel de administratieve rompslomp en het bevordert de doorgroei van ondernemingen. Dit past prima binnen de speerpunten van de Fiscale Agenda¹⁸. Deze speerpunten houden in dat we moeten streven naar een eenvoudiger, meer solide en fraudebestendig belastingstelsel.¹⁹ Daarnaast is het doel van de winstbox om een meer rechtsvormneutrale belastingheffing te realiseren. Winstinkomen wordt door middel van een winstbox meer objectgebonden in de belastingheffing betrokken omdat niet de ondernemer in de belastingheffing wordt betrokken, maar de onderneming.²⁰ Hiermee wordt aangesloten bij de vennootschapsbelasting waarbij ‘ondernemingen’ belast worden over de winst en niet de achterliggende aandeelhouders. Deze worden pas met belastingheffing geconfronteerd bij uitdeling van winst of bij loonontvangst door een aandeelhouder die werkzaam is binnen het Vpb-plichtige lichaam. De meer rechtsvormneutrale manier van belastingheffing tussen ondernemingen is in mijn ogen de belangrijkste aanleiding geweest tot de verkenning naar de winstbox. Om die reden zal ik hieronder gedetailleerder ingaan op de discussie omtrent de rechtsvormneutrale ondernemingswinstbelasting.

¹⁷ Kamerstukken II 2010/2011, 32740, nr. 1, p.39

¹⁸ Kamerstukken II 2010/2011, 32740, nr. 3

¹⁹ Kamerstukken II, 2010/2011, 32740, nr. 3, p.2

²⁰ W. Stevens, J.J.L. Leenman, ‘Via een winstbox naar een meer rechtsvormneutrale winstbelasting?’, WFR 2009/627

3.4 Rechtsvormneutrale ondernemingswinstbelasting

De fiscale behandeling van ondernemingswinsten is binnen ons huidige belastingstelsel niet rechtsvormneutraal te noemen. Dit komt met name doordat er twee aparte heffingssystemen naast elkaar lopen. Te weten de Vennootschapsbelasting voor lichamen, aangevuld met een box-2 heffing binnen de inkomstenbelasting voor de achterliggende winstgenieters, en box 1 van de inkomstenbelasting voor particuliere ondernemingen. Binnen welk heffingsstelsel je belast zal worden is dus afhankelijk van de rechtsvorm waarin de ondernemer zijn onderneming drijft. De wetgever heeft wel geprobeerd een globaal evenwicht te bewerkstelligen door de belastingdruk voor IB-ondernemers zo nauw mogelijk te laten aansluiten aan het gecombineerde VPB en Box 2 tarief.

Echter zal dit, met name voor kleine ondernemingen, niet in alle gevallen tot eenzelfde belastingdruk leiden, waardoor het voor de meeste ondernemers wel degelijk van belang is in welke vorm zij hun onderneming drijven. Dit laatste komt doordat de ondernemersfaciliteiten die we in de inkomstenbelasting kennen, voor kleine ondernemingen relatief het grootste voordeel mee brengen. Neem bijvoorbeeld de zelfstandigenaftrek. Dit is een vast bedrag. Dus hoe meer winst de onderneming maakt, des te minder aftrek ze relatief krijgen en des te groter de gemiddelde belastingdruk zal zijn. Daarentegen blijft de gemiddelde belastingdruk in de VPB stabiel naarmate er meer winst wordt gecreëerd, op het tariefopstapje na. Dus op den duur maakt een onderneming zoveel winst, dat de gemiddelde belastingdruk uitstijgt boven de gemiddelde belastingdruk binnen de VPB, dat het voordeliger is om de onderneming in een BV voort te zetten in plaats van in een IB-onderneming. Naast deze fiscale beïnvloeding van de rechtsvorm kan het ook invloed hebben op de concurrentieverhouding. Dit komt doordat als je de belastingen meeneemt in de kostprijs, winst bij gelijke omstandigheden, met als enig verschil de rechtsvorm, een ongelijke omvang heeft. Dit verschil vindt zijn oorzaak in de effectieve belastingdruk.²¹

Eind 2009 is er door de Minister en Staatssecretaris van Financiën een studiegcommissie belastingstelsel aangesteld om een voorstudie te doen naar een nieuw belastingstelsel. Eén van de punten waar deze commissie zich over heeft gebogen is het evenwicht dat er bestaat tussen DGA's en IB-ondernemers. Deze commissie ziet binnen het huidige stelsel genoeg mogelijkheden om tot een evenwicht te komen. Echter de voorstellen die ze aandragen

²¹ S.J. Mol-Verver, 'De winstbox een nuttige of noodzakelijke stap richting een ondernemingswinstbelasting', WFR 2009/625

hebben allemaal betrekking op een globaal evenwicht en niet op een rechtsvormneutraal evenwicht. Dit is voor de ondernemer misschien geen probleem, deze kunnen ten slotte bij een bepaald bedrag aan winst overstappen naar een andere rechtsvorm, maar ik ben van mening dat het minder betalen van belasting geen drijfveer mag zijn om van rechtsvorm te veranderen. Indien de drijfveer status of aansprakelijkheid is kan ik dat rechtvaardigen, maar dit wordt niet veroorzaakt door het belastingtarief. Daarnaast vind ik dat er geen verschil zou moeten bestaan tussen de belastingheffing over de winsten van VPB-plichtige lichamen en IB-ondernemers.

Een globaal evenwicht houdt in dat doormiddel van tariefstelling en vrijstellingen de belastingdruk tussen VPB-plichtige lichamen en IB-ondernemers ongeveer even groot is. Bij een rechtsvormneutraal evenwicht bereik je een evenwicht dat het niets meer uitmaakt of een ondernemer zijn onderneming drijft in een transparante entiteit of een niet transparant lichaam. Zo komt de commissie met het voorstel om door middel van de invoering van een vermogensaftrek in de IB, afschaffing van de zelfstandigenaftrek en een effectieve tariefstelling voor kapitaalinkomen, arbeidsinkomen en overwinst tot een globaal evenwicht te komen tussen DGA's en IB-ondernemers.²² De commissie wijst het idee om tot een rechtsvormneutrale ondernemingswinstbelasting te komen af doordat naar hun mening dit enkel te realiseren is door diverse aanvullende en ingewikkelde wetgeving. Daarnaast erkent de commissie wel degelijk dat de rechtsvormkeuze van voornamelijk kleinere ondernemers substantieel afhankelijk is van de fiscaliteit. Deze mening wordt tevens onderbouwd door het Mirrlees Report.²³ De commissie beweert dat de maatschappelijke kosten hiervan niet dusdanig groot zijn dat er ingegrepen dient te worden.²⁴

Waar de commissie deze conclusie precies op baseert wordt na het lezen van het rapport “continuïteit en vernieuwing” niet helder, omdat de commissie geen argumenten geeft voor deze stelling.

De heer Vording daarentegen kwam wel met een aantal duidelijke argumenten die nauw aansluiten bij de mening van de commissie. Hij zegt namelijk dat de rechtsvormkeuze streng afhankelijk is van de fiscale wetgeving²⁵. Daarnaast geeft hij aan, net als de commissie in haar rapport aangaf, dat deze fiscale beïnvloeding een behoorlijke kostenpost is voor de schatkist

²² P.H.J. Essers, Rechtsvormneutraliteit, TFO 2011/3

²³ Claire Crawford and Judith Freedman, *Small Business Taxation*, Prepared for the Report of a Commission on Reforming the Tax System for the 21st Century, August 2008

²⁴ *Rapport continuïteit en vernieuwing*, p. 93

²⁵ NTFR 2010/2052, p.1

omdat kleine ondernemers bij stijgende winsten overgaan van een IB-onderneming naar een BV. Op deze manier kan de ondernemer namelijk flink wat belasting besparen. Dhr. Vording geeft in zijn artikel echter ook aan dat de wetgever dit blijkbaar zo heeft gewild en dat je deze financiële schade voor de schatkist dus niet mag meetellen als welvaartsverlies. De andere aspecten die een rol spelen met betrekking tot de rechtsvormkeuze zoals de aansprakelijkheid, verzekeringen en dergelijke brengen zijns inziens geen grote maatschappelijke kosten met zich mee.²⁶ De studieraad belastingstelsel stelt dan ook een hogere prioriteit aan een zo neutraal mogelijke winstbelastingheffing dan aan een rechtsvormneutrale ondernemingswinstbelasting.

Toch zijn er in de literatuur meerdere voorbeelden te vinden om tot een rechtsvormneutrale winstbelasting te komen. Aan de ene kant zouden we alle rechtsvormen fiscaal transparant kunnen maken, net als bij de IB-ondernemingen het geval is. Hierdoor zouden de VPB-plichtige lichamen niet meer zelfstandig in de VPB worden betrokken, maar worden de winsten op de een of andere manier toegerekend aan de achterliggende vennoten of aandeelhouders.²⁷ We lopen dan wel tegen enkele problemen aan met betrekking tot beursgenoteerde bedrijven, holdings en beleggingsvennootschappen.

We kunnen er ook voor kiezen om een zelfstandige winstbelasting met een additionele heffing op het niveau van de achterliggende participanten in te voeren voor de fiscaal transparante entiteiten. Hierbij zal de winst behaald door deze entiteiten, net als bij VPB-plichtige lichamen, tegen een apart tarief worden belast. Dit zal dan de ondernemingswinstbelasting worden. Hierna zullen we zien dat de tweede geschetste optie nauw aansluit met een van de opties van een winstbox. Hierdoor wordt ook wel gezegd dat een winstbox een eerste stap zou kunnen zijn naar een rechtsvormneutrale ondernemingswinstbelasting.

De laatste variant die in de literatuur wordt besproken is de variant waarbij er een optionele fiscale transparantie is voor DGA's. Bij kleine VPB-plichtige lichamen met slechts een klein aantal aandeelhouders waarvan minimaal 1 DGA zou er dan een optie ontstaan om te kiezen voor fiscale transparantie. De winst die het lichaam dan behaalt, zal rechtstreeks belast worden als winst uit onderneming bij de achterliggende aandeelhouder(s). Een belangrijk probleem waar je dan tegenaan loopt is de vermogensetikettering. Als het lichaam bezittingen heeft die in de IB geen ondernemingsvermogen zijn, leidt fiscale transparantie fiscaal tot een

²⁶ NTFR 2010/2052, p. 2

²⁷ Notitie 'Fiscaal bevorderen ondernemerschap', Bijlage 1 Belastingplan 2009 Kamerstukken II 2008/09, 31704, p. 9-10

sfeerovergang en zal er moeten worden afgerekend.²⁸ Uiteraard valt er wel overgangsrecht voor te schrijven, de commissie vindt deze oplossing echter het doel van vereenvoudiging voorbij schieten.

3.5 Verschillende varianten van een winstbox

In de literatuur zijn meerdere varianten van een winstbox aangehaald. Ik zal de verschillende varianten uit de literatuur kort toelichten en mijn mening geven over de toepasbaarheid van de verschillende varianten binnen ons inkomstenbelastingstelsel.

Optie 1: De meest extreme variant van de winstbox, zoals gedefinieerd hierboven in 2.1, is de variant waarbij alle ondernemersfaciliteiten opgaan in een laag proportioneel belastingtarief. Eventueel zou er voor gekozen kunnen worden om twee tarieven te creëren zodat het verschil ten opzichte van de werknemers en AB-houders wordt verkleind.²⁹ Wat het tarief, of de tarieven zouden worden is nog niet nader toegelicht in de kamerstukken. Wellicht zal de verkennende nota daar meer duidelijkheid in scheppen. Deze nota staat gepland op Prinsjesdag 2013.³⁰ Men creëert op deze manier een enigszins progressieve heffing, die vergelijkbaar is met de schijven in box 1. Het voordeel aan deze methode is dat het erg transparant is. De ondernemer weet precies wat hij overhoudt aan elke extra euro winst. Daarnaast stimuleert de progressieve heffing de doorgroei van de ondernemingen doordat de marginale druk niet toeneemt naarmate er meer winst wordt gemaakt. Indien er twee tarieven worden gehanteerd zal de marginale belastingdruk eenmalig toenemen op het moment dat de winst in de tweede schijf terecht komt. Dit zal de doorgroei van ondernemingen in mijn ogen niet tegengaan, omdat een ondernemer hoe dan ook zal trachten zijn onderneming te vergroten. Daar zal de fiscaliteit maar een heel beperkte rol in spelen.

Optie 2: Een andere optie is de ondernemersaftrek mee te nemen in de winstbox. Hierdoor kunnen de ondernemersfaciliteiten niet meer van andere inkomsten (dan winstinkomen) worden afgetrokken. Nu is het namelijk mogelijk dat door de zelfstandigenaftrek er een negatieve winst ontstaat, wat vervolgens afgezet kan worden tegen andere inkomsten die in box 1 vallen, bijvoorbeeld looninkomen. Indien ondernemingswinsten in de winstbox belast zouden worden, kunnen deze verliezen dan ook louter verrekend worden met winsten uit andere jaren en niet meer met andere inkomsten. Ik vraag me af of we door een dergelijke

²⁸ *Rapport continuïteit en vernieuwing*, p. 96

²⁹ Kamerstukken II 2010/11, 32740, nr. 1, p. 39

³⁰ Commissie inkomstenbelasting en toeslagen, 'Naar een activerender belastingstelsel eindrapport', 2013

regeling niet voorbij schieten aan een van de doelen van de winstbox: vereenvoudiging. Alle faciliteiten blijven hierbij namelijk intact. We creëren enkel een budgettair voordeel voor de overheid, doordat de ondernemersfaciliteiten niet meer verrekend kunnen worden met andere inkomstenbestanddelen, waarmee we eventueel een kleine daling van het winstboxtarief kunnen realiseren.

Optie 3: De volgende optie is om een verrekeningssysteem te hanteren. Dit houdt in dat winsten behaald door de onderneming belast worden in een aparte box 4, maar dat de onttrekkingen van de winst aftrekbaar zijn. Deze onttrekkingen worden dan in box 1 tegen het progressieve tarief belast. Dit klinkt als een goed systeem indien ondernemers jaarlijks een redelijke onttrekking uit de onderneming doen. Hierdoor zou de arbeidscomponent namelijk gewoon belast worden. Echter zal het lock-ineffect dit tegenwerken en zullen ondernemers de progressieve heffing van box 1 willen ontlopen/uitstellen door winsten op te potten in de onderneming. Aangezien de ondernemer pas tegen het hoge progressieve tarief van box 1 belast wordt bij onttrekking, zullen veel ondernemers deze belastingheffing uitstellen door de winsten in de onderneming te houden. Het oppotten van dit geld kan ook voordelen met zich meebrengen indien de ondernemers dit geld gebruiken om te investeren en uit te breiden. Dit kan uiteraard doorgroei en werkgelegenheid in de hand werken.

Optie 4: Deze optie ligt redelijk in 1 lijn met optie 3. De onttrekkingen zijn niet meer aftrekbaar van de winst, maar ondervinden een additionele heffing in box 2. Hiermee wordt dus zeer nauw aangesloten bij de vennootschapsbelasting waar winsten eerst belast worden tegen het geldende VPB-tarief en vervolgens bij onttrekking worden geconfronteerd met de IB-heffing van box 2. Dit zorgt ervoor dat het globale evenwicht zeer eenvoudig in stand gehouden kan worden. Om deze reden zien veel auteurs deze optie als een goede oplossing, waaronder Essers in een bijdrage aan een symposium over totaalwinst van het Fiscaal Economisch Instituut in juni 2011.³¹ Nadeel aan dit systeem blijft het lock-ineffect waardoor winsten opgepot kunnen worden en daarmee belastingheffing uitgesteld kan worden. Daarnaast ontstaat een probleem met het heffen van de premies volksverzekeringen. Deze premies worden nu geheven binnen box 1. Indien de winsten enkel in box 4 en box 2 worden belast zullen deze ondernemers dus in beginsel geen premie volksverzekering betalen. Hierdoor zal er een aparte heffing premies volksverzekering moeten worden ingevoerd, of de

³¹ P.H.J. Essers, 'De toekomstige belastingheffing van de IB-onderneming', bundel 'Totaalwinst', p.34

bestaande premieheffing zou op de winstbox van toepassing verklaard moeten worden. De vraag is of dit de eenvoud van het systeem niet in de weg gaat staat.

Optie 5: De laatste vorm van een winstbox is een box waarbij de winsten van de onderneming worden belast tegen een apart box 4 tarief, maar waarbij er een gebruikelijk loon regeling toegepast zal worden. Deze optie sluit dus aan met het verrekeningssysteem van optie 3, maar elimineert het lock-ineffect door een gebruikelijk loon regeling in te voeren. Daarnaast sluit het aan met de belastingheffing van DGA's. De keuze voor een dergelijke winstbox vloeit voort uit het feit dat werknemers, DGA's en resultaatgenieters ook worden belast onder het progressieve tarief van box 1.

Door deze regeling zou de spanning tussen de behandeling van de arbeidscomponent van DGA's, werknemers en ondernemers worden weggehaald.³² Het is dan rechtvaardig dat de winstgenieter voor zijn arbeidsbeloning ook belast wordt tegen een progressief tarief. Het deel dat geen betrekking heeft op de geleverde arbeid kan dan proportioneel belast worden in box 4 tegen het nog nader te bepalen (lager) tarief. Dat het gedeelte van de winst na aftrek van het gebruikelijk loon wel belast zal worden tegen een proportioneel tarief, valt in mijn ogen goed te keuren gezien het feit dat dit gedeelte van de winst bedoeld is voor doorgroei en investering. Dit zijn aspecten die de overheid graag wil stimuleren aangezien dit inkomsten en werkgelegenheid met zich mee brengt. Indien er een gebruikelijk loon regeling ingevoerd zal worden binnen de winstbox, is het de vraag hoe we deze regeling gaan vormgeven. Er zou gekozen kunnen worden om aansluiting te zoeken met de gebruikelijkloonregeling zoals deze geldt binnen de LB voor DGA's. Dit houdt in dat de ondernemer een gebruikelijk loon aan zal moeten geven van ten minste 43000 euro. Indien de ondernemer aannemelijk kan maken dat bij een soortgelijke dienstbetrekking in het economische verkeer een lager loon gebruikelijk is, dan zal dit loon op dit lagere bedrag worden gesteld. Indien in het economische verkeer de beloning van een soortgelijke dienstbetrekking in belangrijke mate³³ hoger is dan 43000 euro, zal het loon gesteld worden op dit hogere bedrag.

³² Kamerstukken II 2008/09, 31704, nr. 4, p. 6

³³ Dat wil zeggen meer dan 30%.

3.6 Conclusie

We hebben kunnen zien dat de doelen van een winstbox zijn om de administratieve rompslomp te verlagen, de doorgroei van ondernemingen te bevorderen en een meer rechtsvormneutrale belastingheffing te realiseren. Vervolgens hebben we vijf verschillende varianten van een winstbox besproken. Mijns inziens is de laatste variant, de variant met een gebruikelijk loonregeling, de beste optie. De arbeidscomponent wordt bij deze variant het zelfde belast als dat van werknemers, DGA's en resultaatgenieters. Terwijl de overwinst tegen het lagere box vier tarief belast zal worden. Dit bevordert de doorgroei van ondernemingen, omdat ze worden gestimuleerd om te investeren. Daarnaast sluit het zoals gezegd ook erg nauw aan met de behandeling van DGA's waardoor we steeds dichterbij een rechtsvormneutrale belastingheffing komen. De administratieve rompslomp wordt in mijn ogen terdege verminderd, gezien de ondernemersfaciliteiten zullen verdwijnen en worden omgezet in een vast laag box vier tarief. Daartegenover komt er dan wel een gebruikelijk loonregeling voor in de plaats, echter zie ik in de literatuur weinig problemen met de gebruikelijk loonregeling zoals hij nu in de loonbelasting wordt gehanteerd. Hierdoor zie ik geen reden om aan te nemen dat deze regeling in de winstbox wel tot problemen zal leiden. Overigens neemt deze gebruikelijk loonregeling weer het lock-ineffect weg, waardoor ondernemingen niet eindeloos winsten blijven oppotten. Ik zal vanaf nu dan ook verdergaan met de hierboven besproken vijfde optie.

Hoofdstuk 4

Wie komt er in aanmerking voor het regime van de winstbox?

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk zal ik onderzoeken welke belastingplichtigen er toegang moeten krijgen tot de winstbox. Alvorens dit te kunnen bepalen zal ik eerst alle relevante belastingplichtigen onder de loep nemen. Vervolgens zal gekeken worden waarom bepaalde belastingplichtigen wel of geen toegang tot de winstbox zouden moeten krijgen.

4.2 Ondernemers

De definitie van het woord ondernemer is terug te vinden in art. 3.4 van de Wet IB 2011. Dit artikel zegt dat, een belastingplichtige voor rekening van wie een onderneming wordt gedreven en die rechtstreeks wordt verbonden voor verbintenissen betreffende die onderneming, als ondernemer kwalificeert. Deze definitie bestaat uit 3 vereisten. Er dient een onderneming gedreven te worden, de ondernemer dient rechtstreeks verbonden te worden voor verbintenissen betreffende die onderneming, en de onderneming dient geheel of gedeeltelijk voor rekening van de belastingplichtige te worden gedreven.

De vraag bij het eerste criterium is echter: wat moet nu precies verstaan worden onder een onderneming? Het antwoord op deze vraag zullen we in de bedrijfseconomie moeten terugvinden, want het staat niet als zodanig in de wet gedefinieerd. Dit achtte de wetgever niet zinvol, omdat dit ten opzichte van de gewezen jurisprudentie geen toegevoegde waarde zou hebben.³⁴ In de bedrijfseconomie wordt een onderneming als volgt gedefinieerd: “een duurzame organisatie van kapitaal en arbeid waarmee wordt beoogd door deelneming aan het maatschappelijke productieproces winst te behalen”.

Het tweede criterium zegt dat de ondernemer rechtstreeks verbonden dient te zijn voor verbintenissen betreffende die onderneming. De ondernemer dient dus tegenover zakelijke crediteuren aansprakelijk te zijn voor de schulden van de onderneming. De zinsnede ‘rechtstreeks wordt verbonden’, duidt erop dat het gaat om aansprakelijkheid ten aanzien van

³⁴ Kamerstukken II 1998/99, 26727, nr. 3, p. 93

bestaande en toekomstige schulden. Hierdoor vallen alleen de actieve ondernemers binnen de reikwijdte en niet de overige winstgenieters die behandeld zullen worden in paragraaf 3.3.³⁵

Het derde criterium zegt dat de onderneming voor rekening van de belastingplichtige moet worden gedreven. De Hoge Raad acht daarbij dat de gerechtigdheid tot de stille reserves en goodwill van doorslaggevend belang zijn.³⁶

Indien men kwalificeert voor het ondernemerschap onderscheiden we in de Wet IB 2001 twee soorten ondernemers. De ondernemers die aan het uren criterium voldoen en de ondernemers die hier niet aan voldoen. In de huidige wet ligt het belang in het feit of de ondernemer toegang krijgt tot de ondernemersfaciliteiten. Of bij de invoering van een winstbox dit onderscheid nog steeds van belang is ligt aan de hoeveelheid ondernemersfaciliteiten die blijven bestaan. In de ideale situatie worden alle ondernemersfaciliteiten omgezet in 1 laag proportioneel belastingtarief. In dat geval zal dit onderscheid niet meer van belang zijn en kan het urencriterium verdwijnen. Vanwege de grote herverdelingseffecten die in het volgende hoofdstuk besproken zullen worden lijkt het niet mogelijk om alle faciliteiten af te schaffen.

Het urencriterium heeft in het verleden al tot veel discussie geleid. Mede doordat het een harde grens stelt van 1225 uren. Hierdoor is er in de huidige Wet IB 2001 geen ruimte voor deeltijdondernemerschap om in aanmerking te komen voor de ondernemersfaciliteiten. In het belastingplan 2009 is al gesproken om het urencriterium af te schaffen, maar er is toen uiteindelijk gekozen om deze enkel af te schaffen voor de MKB-winstvrijstelling.³⁷

Vervolgens is door dhr. Braakhuis³⁸ op 11 november 2011 een motie ingediend, welke door de kamer is aangenomen, om bij de verkenning naar de winstbox tevens het urencriterium onder de loep te nemen. De Staatssecretaris van Financiën heeft in de Fiscale Agenda van 2012³⁹ aangegeven toe te willen werken naar een situatie waarbij geen toegangscriterium voor ondernemersfaciliteiten vereist is.

Dat zowel de ondernemer die aan het urencriterium voldoet als de ondernemer die hier niet aan voldoet toegang hoort te krijgen tot de winstbox lijkt me vanzelfsprekend. De winstbox is ten slotte bedoeld om het ondernemen te vereenvoudigen en doorgroei te stimuleren. Er zal wel gekeken moeten worden naar de ongebruikelijke man-vrouwfirma's, omdat beide

³⁵ Kamerstukken II 1998/99, 26727, n3. 3, p. 92

³⁶ Hoge Raad 1 juli 1964, nr. 15251, BNB 1964/259

³⁷ Kamerstukken II 2008/2009, 31704, nr.3, p 97-101

³⁸ Kamerstukken II 2011/2012, 33003, nr. 79, p. 1

³⁹ De Fiscale agenda, *Naar een eenvoudiger, meer solide en fraudebestendig belastingstelsel*, 2012

ondernemers nu kunnen profiteren van het lage winstboxtarief, terwijl voorheen slechts een van de twee recht had op ondernemersfaciliteiten. Een mogelijke oplossing zou zijn om het begrip ondernemer aan te passen, waardoor enkel de ondernemer die hoofdzakelijk werkzaamheden verricht die niet van ondersteunende aard zijn recht krijgt op een zelfstandigenaftrek. Dit zal nader uitgewerkt worden in hoofdstuk 4.

4.3 (overige) Winstgenieters

Onder deze categorie vallen de belastingplichtigen die winst uit onderneming genieten, maar niet als ondernemer. Dan kun je bijvoorbeeld denken aan medegerechtigden tot het vermogen van een onderneming, maar ook aan de houders van een schuldvordering op een onderneming. De voordelen die een houder van een schuldvordering op een onderneming geniet worden als winst uit onderneming aangemerkt in box 1 (art. 3.3.1.b) indien:

- De schuldvordering onder zodanige voorwaarden is aangegaan dat deze in feite functioneert als eigen vermogen van die onderneming, of
- De vergoeding over de schuldvordering op het tijdstip van het aangaan van de schuldvordering zodanig is vastgesteld dat deze – rechtens dan wel in feite – over de gehele looptijd gezien grotendeels afhankelijk is van de winst van die onderneming.

Deze regelingen moet niet worden verward met de terbeschikkingstelling van artikel 3.91 e.v. Deze categorie winstgenieters zullen vermoedelijk ook meegaan naar de winstbox. Deze categorie is in het leven geroepen om boxenarbitrage tegen te gaan. Door het tarief echter, dat ik hieronder nader zal toelichten, zal het effect van deze arbitrage sterk afnemen. Ondanks het afnemende effect lijkt het me voor de hand liggend om eenzelfde regeling te behouden en deze categorie winstgenieters ook in de winstbox te belasten, zodat boxenarbitrage op voorhand wordt geëlimineerd.

Als we het hebben over medegerechtigden tot het vermogen van de onderneming doelen we voornamelijk op de commanditair vennoten. Naast de commanditaire vennoot kunnen onder bepaalde omstandigheden erfgenamen van de ondernemer, de verhuurder van een onderneming en de huurverkoper van een onderneming tot de medegerechtigden behoren.⁴⁰ Art. 3.3.1.a heeft, zoals eerder aangehaald, voor het grootste gedeelte betrekking op de commanditair vennoten. Een commanditaire vennootschap bestaat uit (een of meer) beherende vennoten en (een of meer) commanditair vennoten. De beherende vennoten zijn de

⁴⁰ E.J.W. Heithuis, P. Kavelaars, B.F. Schuwer, 'Inkomstenbelasting', Deventer: Kluwer 2013, p.89-90

vennoten die zich bezig houden met de leiding van de CV en worden dus als ondernemer aangemerkt.

De commanditair vennoten houden zich niet bezig met de leiding, maar houden enkel een financieel belang in de CV. Een commanditair vennoot is niet hoofdelijk aansprakelijk voor de gehele schuld van de CV, maar slechts tot het door hem ingebrachte vermogen.⁴¹ De commanditair vennoot mag overigens geen beheersdaden verrichten, anders zal hij de status van commanditair vennoot kwijtraken en aangemerkt worden als beherend vennoot.

De commanditair vennoot kunnen we dus eigenlijk gelijkstellen met een belegger. Om aan te sluiten bij zijn rol als belegger zou een commanditair vennoot, net als andere beleggers, belast moeten worden in box 3 tegen 30% over het forfaitaire rendement van 4%. Dit kan in de praktijk voor problemen zorgen. In het kader van de bedrijfsopvolging wordt een commanditaire vennootschap vaak gebruikt. De uittredende vennoot zet zijn aandeel om in een commanditair aandeel en wordt daarmee een commanditaire (stille) vennoot. Indien de commanditaire vennoot als belegger belast zou worden in box 3 zal deze in beginsel moeten afrekenen over de eventuele stille reserves en goodwill, omdat er een sfeerovergang plaatsvindt. Dit probleem kan opgelost worden door de commanditaire vennoot te laten toetreden tot de winstbox, net als dat de commanditair vennoten nu onder box 1 vallen door de werking van art. 3.3.1.a. Hierdoor zal er geen sfeerovergang plaatsvinden als de beherende vennoot (ondernemer) zijn aandelen omzet in een commanditair aandeel. In beide gevallen zal de belastingplichtige binnen de winstbox belast worden over zijn inkomsten uit de vennootschap. Overigens maakt het qua tarief weinig uit of de commanditaire vennoot belast wordt in box 3 of in de winstbox. In box 3 geldt een belastingtarief van 30% tegen een forfaitair rendement van 4% en in de winstbox wordt gesproken over een tarief van rond de 28,5%.⁴² Dit is in het geval waarbij alle ondernemersfaciliteiten worden omgezet in een 'laag' winstboxtarief. Het zou mijns inziens ook een optie zijn om de winstgenieters onder box 1 te laten blijven en artikel 3.3 Wet IB 2001 om te dopen in belastbare voordelen uit medegerechtigdheid tot een ondernemingsvermogen.

⁴¹ A.J.A. Stevens, 'Fiscale aspecten van de commanditaire vennootschap', Deventer: Kluwer 2003, p.4

⁴² Kamerstukken II 2010/2011, 32740, nr. 3, p.40

4.4 Resultaatgenieters

Deze groep kan verdeeld worden in twee subgroepen. Dit zijn de belastingplichtigen die werkzaamheden verrichten die als resultaat uit overige werkzaamheid worden aangemerkt en de terbeschikkingstellers.

4.4.1 Resultaat uit overige werkzaamheid

Resultaat uit overige werkzaamheid is opgenomen in artikel 3.90 van de Wet IB. Inkomensbestanddelen die wel in Box 1 thuishoren, maar die niet onder winst uit onderneming of loon uit dienstbetrekking vallen, kunnen onder dit artikel worden geschaard. Artikel 3.94 verklaart dat onder resultaat uit een werkzaamheid moet worden verstaan: het bedrag van de gezamenlijke voordelen die, onder welke naam en in welke vorm ook, worden behaald met een werkzaamheid. Je voelt al aan dat dit erg dicht aanligt tegen winst uit onderneming. De scheidslijn is echter het duurzame karakter van de werkzaamheid.⁴³ Indien de werkzaamheid een duurzaam karakter heeft zal het al sneller aangemerkt worden als winst uit onderneming.

De scheidslijn tussen resultaat uit overige werkzaamheid en loon uit dienstbetrekking zullen we moeten zoeken in het feit of er sprake is van een gezagsverhouding. Indien de opdrachtgever enig gezag kan uitoefenen over de resultaatgenieter, zal er al snel sprake zijn van een dienstbetrekking. Het gaat hier dan niet om een concrete opdracht, maar de werknemer moet enige tijd ter beschikking staan aan de werkgever om arbeid te verrichten.⁴⁴

Het lijkt niet voor de hand te liggen dat de resultaatgenieters tot de winstbox zullen gaan behoren. Resultaatgenieters worden onder de huidige Wet IB 2001 belast in box 1 tegen maximaal een marginaal tarief van 52%. Deze belastingplichtigen hebben geen recht op de ondernemersfaciliteiten die komen te vervallen bij het invoeren van de winstbox. Het zou daarom vreemd zijn als deze groep tot de winstbox zou behoren, omdat zij dan wel gebruik kunnen maken van het lage tarief. Dit tarief is juist zo laag omdat alle ondernemersfaciliteiten hierin op zijn gegaan. Het toe laten treden van de resultaatgenieters tot de winstbox zou dan ten koste gaan van de ondernemers, omdat het tarief dan hoger gesteld moet worden. Of het gaat ten koste van de staatskas, doordat er een lager tarief geheven wordt over de inkomsten van de resultaatgenieters.

⁴³ Hof 's-Gravenhage 8 december 1980, BNB 1982/52; Hoge Raad 5 december 1990, BNB 1991/38

⁴⁴ G.W.B. van Westen, *'Cursus Belastingrecht: Loonbelasting'*, Deventer: Kluwer 2011, p. 55

4.4.2 Terbeschikkingstelling

De terbeschikkingstellingregels van art. 3.91 en 3.92 zijn antimisbruikbepalingen om boxenarbitrage tegen te gaan. Zoals bekend heeft box 1 een maximaal marginaal tarief van 52% en box 3 slechts een tarief van 30% over een forfaitair rendement van 4%. Zonder de terbeschikkingstellingregels zou het dan ook mogelijk zijn om ondernemingsvermogen onder te brengen bij een met de belastingplichtige nauw verbonden persoon. De huuropbrengsten worden bij de nauw verbonden persoon belast tegen 30% over 4% van de waarde van het ondernemingsvermogen, terwijl de huurkosten voor de onderneming aftrekbaar zijn tegen maximaal 52% in box 1. Dit is uiteraard niet de bedoeling geweest van de wetgever en om die reden zijn de artikelen 3.91 en 3.92 in het leven geroepen. Artikel 3.91 zegt, dat het rendabel maken van vermogensbestanddelen – daaronder begrepen de schulden die rechtstreeks samenhangen met die vermogensbestanddelen – door deze vermogensbestanddelen al dan niet tegen een vergoeding rechtens dan wel in feite, direct of indirect ter beschikking te stellen aan een onderneming of werkzaamheid van een met de belastingplichtige verbonden persoon respectievelijk een vennootschap waarin de belastingplichtige of een met hem verbonden persoon een aanmerkelijk belang heeft, wordt aangemerkt als een werkzaamheid. Artikel 3.92 is nagenoeg identiek aan 3.91, alleen gaat het dan niet om het terbeschikkingstellen aan een onderneming of werkzaamheid, maar aan een vennootschap waarin de belastingplichtige of een met hem verbonden persoon een aanmerkelijk belang heeft. Hierdoor vallen de opbrengsten niet langer in box 3, maar in box 1.

De terbeschikkingstellingsregeling is zoals hierboven vermeld ingevoerd om boxenarbitrage tegen te gaan. Dat wil zeggen dat we door middel van deze regeling willen zorgen dat de opbrengsten tegen het zelfde tarief worden belast als dat de kosten aftrekbaar zijn. Indien we er voor kiezen om de terbeschikkingstellingsregeling onder resultaat uit overige werkzaamheden te laten blijven vallen, zullen de kosten aftrekbaar worden tegen het winstbox tarief van +/- 28,5% en de opbrengsten belast tegen een maximaal tarief van 52%. Voor de staatskas zou dit een goede uitkomst zijn, echter zal dit terbeschikkingstelling tegenwerken en dit lijkt mijns inziens niet bevorderlijk voor de economie. Je remt op deze manier investeren af. Het lijkt me dus raadzaam om de terbeschikkingstellingsregeling op te nemen in de winstbox zodat de kosten en de opbrengsten beide tegen het winstboxtarief afgetrokken/belast kunnen worden.

4.5 Conclusie

In dit hoofdstuk heb ik alle relevante belastingplichtigen kort toegelicht. Dat de ondernemer toegang moet krijgen tot de winstbox lijkt mij vrij evident. De winstbox is ten slotte bedoeld om ondernemingswinsten meer rechtsvormneutraal te belasten en daarnaast is een ander doel van de winstbox het vereenvoudigen van het belastingstelsel door het afschaffen van allerlei ondernemersfaciliteiten. Of deze ondernemer aan het urencriterium voldoet is ook niet van belang, omdat het urencriterium vermoedelijk afgeschaft zal worden. Dat de definitie van ondernemer eventueel aangescherpt zal worden voor het recht op zelfstandigenaftrek lijkt wel noodzakelijk om de ongebruikelijke man-vrouwfirmas te bestrijden. Echter doet dit niet af aan het feit dat beide ondernemers toegang zullen krijgen tot de winstbox, mits ze beide als ondernemer kwalificeren.

Vervolgens hebben we de overige winstgenieters behandeld. Deze waren in twee groepen op te delen. De medegerechtigden tot het vermogen van een onderneming en de houders van een schuldvordering op een onderneming. Beide groepen zullen mijns inziens toegang moeten krijgen tot de winstbox. De houders van een schuldvordering om boxenarbitrage tegen te gaan en de medegerechtigden tot het vermogen van een onderneming om afrekening tegen te gaan bij de overgang van beherend vennoot naar commanditair vennoot.

De resultaatgenieters vallen tevens uiteen in twee categorieën. Te weten de terbeschikkingstellers en de belastingplichtigen die resultaat uit overige werkzaamheid genieten. De terbeschikkingstellers zullen in ieder geval mee moeten in de winstbox, omdat anders de belastingheffing over de inkomsten en de aftrekbaarheid van de kosten in verschillende boxen terecht komt. Boxenarbitrage zal nu vermoedelijk niet meer aan de orde zijn gezien het erg onlogisch zou zijn om nog ter beschikking te stellen aangezien de opbrengsten tegen een hoger tarief worden belast dan waar tegen de kosten aftrekbaar zijn. Wat betreft de genieters van resultaat uit overige werkzaamheid is in mijn ogen geen plaats weggelegd in de winstbox. De groep heeft onder de Wet IB 2001 geen recht op ondernemersfaciliteiten. Het zou daarom vreemd zijn dat deze groep in de winstbox wel gebruik mag gaan maken van het lage tarief aangezien dit tarief zo laag is doordat (bijna) alle ondernemersfaciliteiten hierin zijn opgegaan.

Hoofdstuk 5

Welke problemen zijn er bij het invoeren van de winstbox en zijn daar oplossingen voor te bedenken?

5.1 Inleiding

We weten nu welke doelen er gesteld worden aan een winstbox, in welke vorm we de winstbox willen gieten en welke belastingplichtigen toegang zouden moeten krijgen tot de winstbox. De puzzelstukjes lijken steeds verder in elkaar te vallen en we krijgen telkens een beter beeld over de vormgeving van de winstbox. We hebben nu echter hoofdzakelijk de voordelen van de winstbox belicht. Helaas lopen we ook tegen enkele problemen op bij een dergelijke invoering. Te denken valt aan de hypotheekrenteaftrek, de heffing van de premies volksverzekering, de zelfstandigenaftrek, de vermogensetikettering en de hoogte van het gebruikelijk loon. In onderstaand hoofdstuk zullen de mogelijk problemen stuk voor stuk worden behandeld en zal er gezocht worden naar een oplossing.

5.2 Hypotheekrenteaftrek

Onder het huidige stelsel is de rente die betaald wordt over hypotheekleningen aangegaan ter financiering van een eigen woning, aftrekbaar van het inkomen in box 1. Indien de winstbox geïntroduceerd zal worden speelt het probleem op hoe we deze negatieve bron van inkomen uit eigen woning kunnen verrekenen met positieve inkomsten uit een andere box. Indien de volledige winst uit onderneming belast zal worden binnen de winstbox en de belastingplichtige heeft verder geen box 1 inkomen zal de hypotheekrente dus niet afgetrokken kunnen worden in box 1. Echter door het gesloten karakter van ons boxenstelsel kan het verlies uit box 1 niet gecompenseerd worden met positieve inkomsten uit andere boxen.⁴⁵ Ik heb er echter voor gekozen om een gebruikelijkloonregeling toe te passen in de winstbox. Hierdoor zal de arbeidscomponent alsnog belast worden in box 1. Dit heeft als gevolg dat de negatieve inkomsten uit de eigen woning verrekend kunnen worden en we niet met een niet verrekenbaar verlies in box 1 blijven zitten.

Hiermee lijkt het probleem opgelost. Dit is te snel geconcludeerd omdat we nog geen rekening hebben gehouden met het progressieve tarief van box 1. Des te hoger het belastbaar

⁴⁵ S.J. Mol-Verver, *Winnen of verliezen met de winstbox*, NTFR 2011/2760

inkomen in box 1 is, des te hoger is het marginale tarief waartegen dit wordt belast. Dat wil zeggen dat hoe hoger de inkomsten in box 1 zijn, des te hoger is het marginale tarief waartegen de hypotheekrente afgetrokken kan worden. In jaren waarin het goed gaat met de onderneming zal dit dus negatieve gevolgen hebben. Er van uitgaande dat de belastingplichtige niet in de hoogste schijf zit met zijn gebruikelijk loon, kan hij zijn hypotheekrente na invoering van de winstbox slechts afzetten tegen een marginaal tarief van minder dan 52%. Terwijl als de volledige winst in box 1 belast zou worden zoals onder het huidige stelsel zou hij de hypotheekrente tegen een tarief van 52% kunnen afzetten. Bij lage winsten kan het overigens wel voordelig uitpakken doordat het gebruikelijkloon hoger kan zijn dan dat de winst geweest zou zijn onder het huidige systeem na aftrek van de ondernemersfaciliteiten. Neem als voorbeeld het geval waarbij het gebruikelijk loon (net) boven de 52% grens zit en de winst na aftrek van de faciliteiten onder die grens zou komen, waardoor in de nieuwe situatie tegen 52% kan worden afgetrokken, terwijl in de oude situatie tegen 42%. In die situaties is de hypotheekrente tegen een hoger tarief aftrekbaar dan onder het huidige stelsel. Dit zal mijns inziens niet in veel gevallen voorkomen. Daarnaast is het in verliessituaties ook nadelig aangezien het gebruikelijkloon in verliessituaties op nihil wordt gesteld. Hierdoor blijven de verliezen in de winstbox en zullen de verliezen in box 1 lager zijn. Hierdoor zal in de toekomst minder verlies afgezet kunnen worden tegen het hoge progressieve tarief van box 1 dan in de huidige situatie het geval is.

Ondanks dat we zien dat dit negatieve gevolgen kan hebben lijkt me dit geen reden om af te zien van een winstbox. De financiële gevolgen voor de belastingplichtigen blijven beperkt en valt prima te rijmen met de voordelen die de belastingplichtigen ondervinden van het lage tarief van de winstbox. Daarnaast vind ik het misschien zelfs rechtvaardiger gezien een werknemer zijn hypotheekrente ook enkel kan afzetten tegen zijn arbeidsinkomen. In de nieuw te creëren situatie kan deze hypotheekrente ook enkel tegen de arbeidscomponent worden afgezet en niet meer tegen het deel dat gebruik zal worden voor investering.

5.3 Premieheffing volksverzekeringen

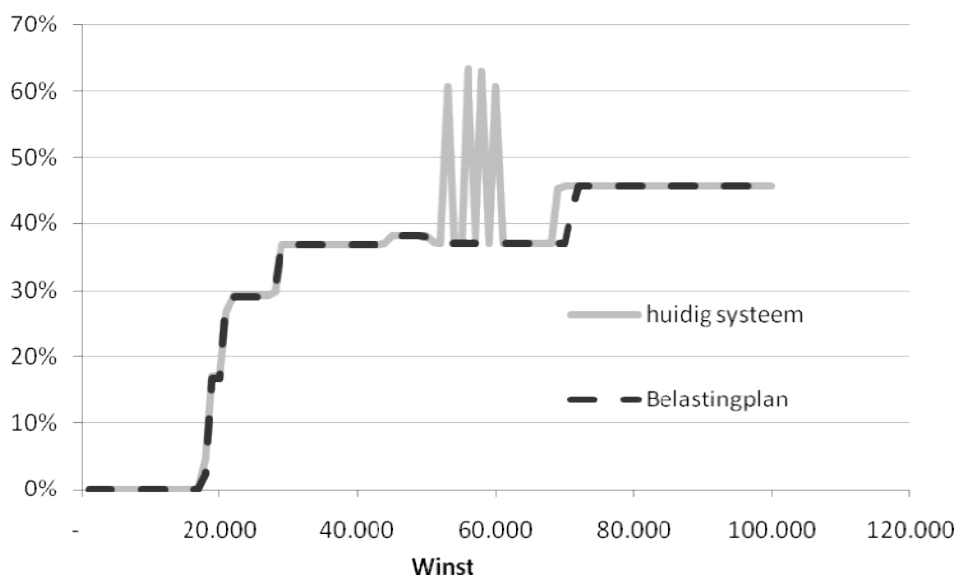
Voor de premieheffing volksverzekeringen krijgen we hetzelfde probleem als met de hypotheekrenteaf trek. Deze premieheffing wordt onder het huidige stelsel geheven in de eerste box van de inkomstenbelasting. Indien de ondernemingswinsten onder de winstbox gaan vallen blijft er, met uitzondering van eventuele andere inkomsten, niets over om premie volksverzekeringen over te heffen. Indien er gekozen wordt voor een winstboxvariant met een

gebruikelijkloonregeling wordt dit probleem verholpen als het fictief loon minimaal de hoogte is van de eerste twee schijven. Indien dit minder is, is dat een voordeel voor de belastingplichtige, omdat er minder premies volksverzekeringen worden geheven dan in de situatie waarbij de volledige winst in box 1 zou vallen, er van uit gaande dat de winst hoger is dan het maximale bedrag waarover premieheffing volksverzekeringen wordt geheven. In verliessituaties valt het nadelig uit voor de belastingplichtige, omdat dit verlies niet in aftrek komt op het box 1 inkomen, maar op het winstbox inkomen. Hierdoor zal er meer premieheffing betaald worden dan voorheen. Aangezien na een verliesjaar het gebruikelijk loon niet wordt verminderd met het verlies uit het vorige jaar, terwijl dit bij winsten wel zo is. Hierdoor is de grondslag waarover premieheffing wordt ingehouden bij de gebruikelijkloonregeling breder. Wat hier precies de budgettaire gevolgen van zijn is moeilijk te bepalen. Het lijkt me logisch dat het verschil aan premieopbrengsten verrekend zal moeten worden met het tarief van de winstbox. Indien er minder premies volksverzekeringen binnen komen zal het tarief van de winstbox iets verhoogd moeten worden. Indien er daarentegen meer premies worden opgehaald zou het winstboxtarief zelfs iets verlaagd kunnen worden. Dit lijkt me goed te verdedigen gezien het feit dat het verschil in opbrengst premies volksverzekeringen te danken is aan de invoering van de winstbox.

5.4 Zelfstandigenaftrek

Onder de huidige Wet IB 2001 is het zo dat ondernemers die aan het urencriterium voldoen recht hebben op een zelfstandigenaftrek van 7280 euro. Dit is een wijziging ten opzichte van 2011 waarbij de zelfstandigenaftrek nog afhankelijk was van de hoogte van de winst. Zoals in de grafiek hieronder valt af te lezen maakt deze verandering voor de gemiddelde belastingdruk erg weinig uit. Daarnaast valt in de grafiek af te lezen dat IB-ondernemers onder de huidige Wet IB 2001 pas belasting beginnen te betalen bij winsten vanaf ongeveer 19000 euro.⁴⁶

⁴⁶ Kamerstukken II 2011/2012, 33003, nr.3, p.20

Indien we er voor kiezen om geen zelfstandigenaftrek in te voeren in de winstbox, en deze volledig op laten gaan in het tarief van de box, zal dit grote gevolgen hebben voor de kleine ondernemers. Deze kleine ondernemers zullen dan meteen vanaf de eerste euro winst inkomstenbelasting moeten betalen. Om deze inkomenseffecten te neutraliseren ben ik een voorstander om een zelfstandigenaftrek in te voeren binnen de winstbox. Over de hoogte van deze aftrek valt uiteraard de discussiëren. We kunnen er voor kiezen om de aftrek van 7280 euro te handhaven, echter zal dit nog steeds leiden tot negatieve inkomenseffecten voor de kleine ondernemers. Om de hoogte van dit tarief te bepalen zal het CBS vermoedelijk een doorrekening moeten maken.

Door het invoeren van een zelfstandigenaftrek lopen we direct tegen het volgende probleem aan en dat is het afschaffen van het urencriterium. Zoals ik in paragraaf 3.2 al heb aangehaald zou het een ideale situatie zijn dat door het opgaan van alle ondernemersfaciliteiten het urencriterium zou kunnen verdwijnen. Door de negatieve inkomenseffecten van de kleine ondernemers lijkt dit helaas niet mogelijk en lijkt een zelfstandigenaftrek onontkoombaar, tenzij we akkoord gaan met het feit dat kleine ondernemers meer gaan bijdragen. Een andere optie zou zijn om een belastingvrije som van ongeveer 19.000 euro te introduceren, zodat ondernemers net als in de huidige situatie geen belasting betalen over de eerste 19.000 euro winst. Ik heb in paragraaf 3.2 tevens aangegeven dat alle ondernemers toegang moeten krijgen tot de winstbox. Dit geldt dus ook voor bijvoorbeeld de firmanten van een ongebruikelijke man-vrouwfirma. Deze firmanten zijn in veel gevallen beide ondernemer en zouden door afschaffing van het urencriterium beide recht hebben op de zelfstandigenaftrek van de winstbox. Hierdoor zou de oude problematiek weer naar boven komen en er misbruik

gemaakt kunnen worden. Ik zou er dan ook voor kiezen om een extra criterium toe te voegen om toegang te krijgen tot het gebruik van de zelfstandigenaftrek. De twee meest voor de hand liggende opties zijn mijns inziens het urencriterium behouden of het ondernemersbegrip aanpassen.

Ik heb al eerder aangegeven dat ik een voorstander ben van het afschaffen van het urencriterium. Voornamelijk omdat het veel administratieve rompslomp met zich meebrengt bij zowel de ondernemer als bij de belastingdienst en dat daarnaast het urencriterium een harde grens stelt aan 1225 uur, waardoor deeltijdondernemerschap niet wordt gestimuleerd. Om die redenen lijkt me een aanpassing van het ondernemersbegrip een betere optie. Ik zou er voor kiezen om het ondernemersbegrip uit te breiden zodat enkel de ondernemers die hoofdzakelijk werkzaamheden verrichten die niet van ondersteunende aard zijn toegang te verlenen tot de zelfstandigenaftrek. Het ondernemersbegrip zal dan luiden: In deze afdeling en de daarop berustende bepalingen wordt verstaan onder *ondernemer*: de belastingplichtige voor rekening van wie een onderneming wordt gedreven, die rechtstreeks wordt verbonden voor verbintenissen betreffende die onderneming en hoofdzakelijk werkzaamheden verricht die niet van ondersteunende aard zijn. In de leden daarna kan er dan een specificatie volgen. Wat betreft het begrip “werkzaamheden van ondersteunende aard” kunnen we aansluiten bij de huidige jurisprudentie.

Met deze invulling krijgen alleen de “echte” ondernemers toegang tot de zelfstandigenaftrek en houden we de “ongebruikelijke” man-vrouwfirma’s er buiten. Hierdoor wordt het inkomenseffect enorm verlaagd en zijn we af van de problemen met betrekking tot het urencriterium. Wat wel een probleem kan opleveren bij deze constructie is de vraag wanneer iemand voor meer dan 30% ondersteunende werkzaamheden verricht. Ik verwacht overigens dat dit in de praktijk in veruit de meeste gevallen erg duidelijk zal zijn en dat bij bepaalde discussie punten de wetgever er enigszins soepel mee om dient te gaan, zeker als de ondernemer voorheen ook aan het urencriterium voldeed of voldaan zou hebben.

Een andere optie is om de zelfstandigenaftrek slechts eenmaal per firma toe te passen, dit zou mooi aansluiten bij het objectieve karakter van de winstbox. Ik vraag me echter wel af of dit te rechtvaardigen is als er een gebruikelijke man-vrouwfirma wordt gedreven en beide partners hoofdzakelijk werkzaamheden verrichten die niet van ondersteunende aard zijn. Beide partners zijn dan ondernemers en zouden mijns inziens ook recht moeten hebben op de zelfstandigenaftrek.

Deze zelfstandigenaftrek kan wat mij betreft verhoogd worden met 2123 euro voor startende ondernemers. Deze regeling kan gewoon overgenomen worden uit artikel 3.76 lid 2 van de Wet IB 2001. Het is een regeling die startende ondernemers een zetje in de rug geeft tijdens het opstarten van een onderneming. Dit bevordert ondernemerschap en dit is mijns inziens een goede zaak.

5.5 Gebruikelijkloonregeling

De gebruikelijkloonregeling - ook wel de fictiefloonregeling genoemd⁴⁷ - is in het leven geroepen om er voor te zorgen dat de arbeidscomponent van aanmerkelijkbelanghouders wordt belast en deze het geld niet eindeloos blijven oppotten in de onderneming en daar belastingheffing mee uitstellen. Daarnaast verzekert de wetgever zich dat aanmerkelijkbelanghouders premies volksverzekeringen betalen en dat er geen oneigenlijk gebruik wordt gemaakt van inkomensafhankelijke regelingen.⁴⁸

De gebruikelijkloonregeling zoals we die nu kennen binnen de Wet LB 1964 geldt voor iedereen die arbeid verricht voor een lichaam waarin hij of zijn partner een aanmerkelijk belang heeft. Het fictief loon wordt volgens artikel 12a Wet LB 1964 gesteld op een bedrag van 43000 euro. Indien het loon in het economische verkeer in een vergelijkbare situatie lager is dan dit bedrag wordt het loon vastgesteld op dit lagere bedrag. Dit is bijvoorbeeld mogelijk als de werknemer een deeltijdfunctie verricht⁴⁹, al wordt het gebruikelijk loon niet naar evenredigheid verlaagd.⁵⁰ Is dit bedrag in belangrijke mate (minstens 30%) lager dan het loon in het economische verkeer in een vergelijkbare situatie gebruikelijk is, dan wordt het gebruikelijk loon gesteld op het bedrag dat gebruikelijk is verminderd met 30%. Daarnaast is het zo dat het gebruikelijk loon niet lager mag zijn dan dat van de best betaalde werknemer.

Indien de opbrengst van de bv (nagenoeg) geheel voortvloeit uit de verrichte werkzaamheden van de belastingplichtige kunnen we gebruik maken van de afroommethode. Bij de afroommethode wordt het gebruikelijk loon berekend door de opbrengst van de bv te verminderen met de kosten, lasten en afschrijvingen die toe te rekenen zijn aan die

⁴⁷ Art. 12a wet LB

⁴⁸ Wiel-Rammeloo, D.V.E.M. van der, *Fed fiscale studiereserie: loonheffing*, Deventer: Kluwer 2011, p. 134

⁴⁹ Kamerstukken II 1996/97, 24761, nr. 8, p.24

⁵⁰ Hoge Raad 10 juni 2005, *BNB* 2005/269

opbrengsten.⁵¹ Daarnaast mag er nog rekening worden gehouden met een winststopslag van 4%.⁵²

Deze regeling kunnen we mijns inziens vrij eenvoudig implementeren in een winstbox. De gebruikelijkloonregeling is al in 1997 ingevoerd in de loonbelasting en in de jurisprudentie zijn er momenteel nauwelijks tot geen onduidelijkheden meer te vinden over deze regeling. Het zal uiteraard altijd een strijd blijven wat de hoogte van het gebruikelijk loon moet zijn, echter heeft de belastingdienst daar in de 16 jaar dat de regeling bestaat een vrij duidelijke kijk op gekregen. Door deze regeling ook toe te passen op de winstbox introduceren we geen nieuwe wetgeving, waardoor er voor de ondernemers vrij weinig verwarring kan ontstaan. Daarnaast sluiten we op deze wijze nauwer aan bij de belastingheffing van DGA's. Dit brengt weer een stukje heffingsneutraliteit met zich mee.

5.6 Vermogensetikettering

Vermogensetikettering speelt een belangrijke rol in de hedendaagse jurisprudentie. Het probleem bij vermogensetikettering is het verschil tussen keuzevermogen, verplicht ondernemingsvermogen en verplicht privévermogen. Deze scheidslijn is soms erg dun en is het erg moeilijk te bepalen tot welke categorie bepaalde bestanddelen behoren. Voor een kantoorpand is het vrij duidelijk dat het tot het verplichte ondernemingsvermogen zal behoren en overtollige liquiditeiten tot het verplichte privévermogen. Maar tot welke categorie behoort bijvoorbeeld een gemengd woon/werkpand of een schilderij aan de muur.

Binnen de vennootschapsbelasting speelt dit probleem niet aangezien artikel 2 lid 5 VPB zegt dat een lichaam wordt geacht met hun hele vermogen een onderneming te drijven. Dit houdt in dat al het vermogen in een lichaam tot het ondernemingsvermogen wordt gerekend. We kunnen ons daarom afvragen of het een optie is om een zelfde regeling in de winstbox op te nemen. Dit zou de zaak vereenvoudigen doordat het vermogensetiketteringsvraagstuk zal verdwijnen. Dit heeft positieve effecten voor de IB-ondernemer, omdat deze nu niet meer belast zal worden over bijvoorbeeld liquide middelen die als overtollig worden gekwalificeerd. Dit lijkt me echter te rechtvaardigen, omdat een IB-ondernemer in de winstbox al wordt belast over de arbeidscomponent en dan zou het mijns inziens niet rechtvaardig zijn dat vroeg of laat de overwinst ook alsnog in box 1 wordt belast.

⁵¹ Hoge Raad 17 september 2004, *BNB* 2005/50

⁵² Rechtbank Haarlem 15 juli 2009, *NTFR* 2009/1701

5.7 Conclusie

In dit hoofdstuk heb ik de mogelijke problemen die de invoering van een winstbox met zich mee brengt onder de loep genomen. Het grootste probleem is het gesloten boxenstelsel dat we binnen de inkomstenbelasting kennen. Hierdoor kunnen we winsten die behaald zijn in de winstbox niet afzetten tegen bijvoorbeeld de hypotheekrenteaftrek. Daarnaast kunnen we geen premies volksverzekeringen heffen over deze inkomsten. Hierdoor zullen we een gedeelte van deze inkomsten toch in box 1 willen krijgen, zodat we deze problemen kunnen ondervangen. Dit zelfde probleem gold vroeger voor de aanmerkelijkbelanghouders. Daarvoor is in 1997 de gebruikelijkloonregeling in het leven geroepen. Na vele jaren is dit een zeer degelijke en mijns inziens duidelijke regeling geworden. Door deze zelfde regeling toe te passen op de winstbox kunnen we beide problemen in een klap ondervangen.

Het laatste probleem dat ik heb onderzocht is het probleem van de negatieve inkomenseffecten voor de kleinere ondernemingen. Onder de huidige wet betalen ondernemingen die minder dan 19000 euro winst maken op jaarbasis geen belasting. Indien we alle faciliteiten zouden schrappen en een laag winstboxtarief creëren zullen deze ondernemingen dus een groot financieel nadeel ondervinden. Hierdoor ben ik een voorstander om een zelfstandigenaftrek in te voeren binnen de winstbox. Hierdoor ontzie ik de kleine ondernemingen. De definitie van ondernemer zal wel aangepast dienen te worden, zodat niet elke ondernemer toegang krijgt tot de zelfstandigenaftrek. Zouden we dit wel doen krijgen we een probleem met onder andere de ongebruikelijke man-vrouwfirma's. Alleen ondernemers die hoofdzakelijk werkzaamheden verrichten die niet van ondersteunende aard zijn zouden toegang moeten krijgen tot deze zelfstandigenaftrek.

Hoofdstuk 6

Conclusie

6.1 Inleiding

Na het lezen van vele artikelen en de mening van verschillende auteurs in ogenschouw te hebben genomen heb ik een goed beeld gekregen over hoe een winstbox er naar mijn mening uit zal moeten zien. Ik heb gekeken naar de mogelijke problemen waar we (vermoedelijk) tegenaan zullen lopen indien de overheid besluit een dergelijke box in te voeren en daarbij heb ik getracht oplossingen te presenteren. Ik ben dan ook van mening dat ik aan de hand van mijn onderzoek een duidelijk antwoord kan geven op mijn hoofdvraag. De hoofdvraag waarop ik in de conclusie antwoord zal geven luidt: *Wat is de beste invulling van een winstbox en is deze te realiseren zonder dat deze al te grote ongewenste effecten voor de ondernemer in de Inkomstenbelasting met zich mee brengt?*

6.2 Conclusie

De hoofdvraag valt vrij eenvoudig op te splitsen in twee delen. Het eerste gedeelte stelt de vraag welke invulling van een winstbox het beste is. Het antwoord op deze vraag is voornamelijk terug te vinden in de hoofdstukken drie en vier. Het leek mij raadzaam om eerst te kijken wat een winstbox precies inhoudt. Daarbij ben ik tot de conclusie gekomen dat een winstbox een nieuw te vormen vierde box in de inkomstenbelasting is die bedoeld is om ondernemingswinsten in te belasten. Daarnaast heb ik in hoofdstuk vier aangegeven dat ook terbeschikkingstellers en de overige winstgenieters toegang moeten krijgen. In de literatuur zijn verschillende varianten van een winstbox naar voren gekomen. Ik heb de vijf verschillende varianten in hoofdstuk drie uitgebreid behandeld en bekritiseerd. Daarbij heb ik gekozen voor de variant waarbij er een gebruikelijkloonregeling in de winstbox zal worden geïmplementeerd. De arbeidscomponent wordt bij deze variant het zelfde belast als dat van werknemers, DGA's en resultaatgenieters, namelijk in box een, terwijl de overwinst tegen het lagere box vier tarief belast zal worden. Doordat deze manier van heffen dicht aansluit bij de behandeling van DGA's kan de winstbox fungeren als een eerste stap naar een rechtsvormneutrale ondernemingswinstbelasting. Bovendien zorgt deze variant er voor dat er veel administratieve rompslomp zal verdwijnen voor de ondernemer en de belastingdienst, omdat alle – op de zelfstandigenaftrek na – ondernemersfaciliteiten zullen worden omgezet in een laag winstboxtarief.

Het tweede gedeelte van de hoofdvraag stelt de vraag of deze variant valt te realiseren zonder dat dit al te grote ongewenste effecten met zich meebrengt voor de ondernemers in de Inkomstenbelasting. Het antwoord op deze vraag is terug te vinden in hoofdstuk vijf waarin ik alle problemen waar we mogelijk tegenaan lopen bij het invoeren van een winstbox heb behandeld. Zo heb ik gekeken naar de invoering van een zelfstandigenaftrek. Deze moet er

voor zorgen dat er geen al te grote negatieve herverdelingseffecten optreden voor de kleine ondernemers. Een ander probleem was de hypotheekrenteaf trek die niet meer gerealiseerd zou kunnen worden indien een IB-ondernemer met zijn winst uit onderneming belast zou worden in de winstbox en dus geen inkomen meer over zou houden in box een. Dit probleem heb ik echter weten te tackelen met de gebruikelijkloonregeling, waardoor de ondernemer inkomsten behoudt in box een en dus de hypotheekrente in aftrek kan brengen. De gebruikelijkloonregeling verhelpt tevens het probleem van het niet kunnen innen van premies volksverzekering. Deze premies worden geheven over het inkomen uit box een. Door de gebruikelijkloonregeling kan er dus premies geheven blijven worden over het gebruikelijk loon. Het laatste probleem dat ik heb behandeld is het probleem met de vermogensetikettering. Ik heb geopperd om eenzelfde regeling als artikel 2.5 Wet VPB 1969 in te voeren in de winstbox, zodat er geen ongelijkheid ontstaat tussen een VPB-plichtig lichaam dat wordt geacht met zijn/haar gehele vermogen een onderneming te drijven en een IB-onderneming die ook prive-vermogen kan hebben.

Het antwoord op de hoofdvraag luidt kort samengevat als volgt: De beste variant van een winstbox is een variant waarbij we een gebruikelijkloonregeling als artikel 12a Wet LB 1964 implementeren en alle ondernemersfaciliteiten, op de zelfstandigenaftrek na, omzetten in een laag winstboxtarief. Dit valt mijns inziens binnen ons huidige inkomstenbelastingstelsel in te voeren zonder dat we tegen onoplosbare problemen aanlopen

Literatuurlijst

Boeken:

- S.J. Mol-Verver (2008) *De ondernemingswinstbelasting: een zoektocht naar een rechtsvormneutrale wijze van winstbelasting*
- L.G.M. Stevens, *Inkomstenbelasting 2001*, Kluwer Fiscale Hand- en Studietoeken
- A.O. Lubbers, G.T.K. Meussen (2010), *Hoofdzaken winst uit onderneming*
- L.G.M. Stevens (2009), *Elementair belastingrecht voor economen en bedrijfsjuristen*
- L.W. van der Tholen (2004), *Landbouw en Fiscus*
- L.W. Sillevius, M.L.M. Kempen, G.W.B. van Westen (2009), *Cursus belastingrecht studenteneditie 2009-2010 Inkomstenbelasting*
- E.J.W. Heithuis, P. Kavelaars, B.F. Schuver, 'Inkomstenbelasting'
- A.J.A. Stevens, 'Fiscale aspecten van de commanditaire vennootschap'
- G.W.B. van Westen, '*Cursus Belastingrecht: Loonbelasting*'
- Wiel-Rammeloo, D.V.E.M. van der, *Fed fiscale studiereserie: loonheffing*

Jurisprudentie:

- Hoge Raad 1 juli 1964, nr. 15251, BNB 1964/259
- Hof 's-Gravenhage 8 december 1980, BNB 1982/52
- Hoge Raad 5 december 1990, BNB 1991/38
- Hoge Raad 17 september 2004, BNB 2005/50
- Hoge Raad 10 juni 2005, BNB 2005/269
- Rechtbank Haarlem 15 juli 2009, NTFR 2009/1701

Overige bronnen:

- http://www.belastingdienst.nl/wps/wcm/connect/bldcontentnl/belastingdienst/zakelijk/winst/inkomstenbelasting/inkomstenbelasting_voor_ondernemers/ondernemersaftrek/meewerkaf trek
- Brief Minister van Financiën van 8 april 2010, nr. DGB 2010/1945U
- Claire Crawford and Judith Freedman, *Small Business Taxation*, Prepared for the Report of a Commission on Reforming the Tax System for the 21st Century, August 2008
- *Rapport continuïteit en vernieuwing*
- Notitie 'Fiscaal bevorderen ondernemerschap', Bijlage 1 Belastingplan 2009 Kamerstukken II 2008/09, 31704
- Commissie inkomstenbelasting en toeslagen, '*Naar een activerender belastingstelsel eindrapport*', 2013

Artikelen:

- A.C. Rijkers, O.A. Lubbers (2002) 'Ondernemingswinstbelasting?', *WFR 2002/949*
- P.H.J. Essers (2008) 'De fiscale positieve van de IB-ondernemer; verleden, heden en toekomst', *TFO 2008/147*

- P.H.J. Essers, (2011) 'Rechtsvormneutraliteit', *TFO 2011/3*
- S.J. Mol-Verver, 'De winstbox een nuttige of noodzakelijke stap richting een ondernemingswinstbelasting', *WFR 2009/625*
- S.J. Mol-Verver, *Winnen of verliezen met de winstbox*, NTFR 2011/2760
- *V-N 2006/48.6*
- *V-N 2006/48.7*
- *V-N 2010/18.23*
- W. Stevens, J.J.L. Leenman, 'Via een winstbox naar een meer rechtsvormneutrale winstbelasting?', *WFR 2009/627*
- NTFR 2010/2052
- De Fiscale agenda, *Naar een eenvoudiger, meer solide en fraudebestendig belastingstelsel*, 2012
- P.H.J. Essers, 'De toekomstige belastingheffing van de IB-onderneming', bundel 'Totaalwinst'

Kamerstukken:

- Kamerstukken II 1982/83, 19743, nr. 1-3, 5
- Kamerstukken II 1996/97, 24761, nr. 8
- Kamerstukken II 1998/99, 26727, nr. 3
- Kamerstukken II 2005/06, 30572, nr. 3
- Kamerstukken II 2006/07, 30804, nr. 9
- Kamerstukken II 2008/09, 31704, nr.3
- Kamerstukken II 2008/09, 31704, nr. 4
- Kamerstukken II 2010/11, 32740, nr. 1
- Kamerstukken II 2010/11, 32740, nr. 3
- Kamerstukken II 2011/12, 33003, nr.3
- Kamerstukken II 2011/12, 33003, nr. 79